

0-3 AY ARASI BEBEK SAHİBİ ANNELERİN ANNE SÜTÜ İLE BESLENME BİLGİ DÜZEYİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Muhammet Mesut Nezir ENGİN¹, Önder KILIÇASLAN², Merve ASLANTAŞ³, Kenan KOCABAY⁴

¹*Araş.Gör., Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD, Sorumlu Yazar
doktormesut@hotmail.com*

²*Dr. Öğ. Üy., Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD*

³*Araş.Gör., Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD*

⁴*Prof.Dr., Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD*

ÖZET

Anne sütü, bebeklerin sağlıklı büyüme ve gelişimleri ve dengeli beslenmeleri için son derece önemli olan canlı bir besindir. Yapılan çalışmalarda elde edilen verilere göre ülkemizde de anne sütü ile beslenme yaygındır. Ancak, yaygın olmasına rağmen, emzirmenin çocuk sağlığına olumlu etkilerinin görülmemesi, ailelerin bebeklerini anne sütü ile beslerken hatalı uygulamalarda bulduklarını düşündürmektedir. Bu sebeple 0-3 ay bebek sahibi annelerin kolostrum ve anne sütü ile beslenme bilgi düzeyleri değerlendirilerek yanlışların saptanması, hataların düzeltilmesi ve annelere verilen eğitimlerin şekillendirilmesi amaçlanmıştır. Bu kesitsel tipteki çalışmada, Ocak 2018-Nisan 2018 tarihleri arasında Düzce Üniversitesi Hastanesi Yenidoğan Polikliniğine başvuran annelerin alınması planlandı. Çalışma için etik

---

* Bu çalışma 6. Uluslararası fetal hayattan çocukluğa ilk 1000 gün gebe - çocuk - beslenme kongresinde sözlü olarak sunulmuştur (2018/Antalya).

kurul onayı alındı. Annelerin, demografik bilgileri, obstetrik öyküleri ve emzirmeye başlama zamanları ile ilgili sorular kaydedildi. Yenidoğan polikliniğine çeşitli nedenlerle başvuran, 0-3 ay arası bebeği olan ve araştırmaya katılmaya istekli 924 annenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya alınan annelerin yaşlarına bakıldığında %9,5'inin 20 yaş altında, %31'inin 20-24 yaş aralığında, %23,8'inin 25-29 yaş aralığında, %19'unun 30-34 yaş aralığında ve %16'sının 35 yaş ve üstünde olduğu görüldü. Annelerin %98'i bebeklerini emzirdiğini, %53'ü sadece anne sütü verdiğini ve %45'i anne sütü ve formül mama verdiğini belirttiler. Çalışma grubunun %14,2 si anne sütü ile ilgili bilgilendirme kaynağının olmadığını, %52'4'ü sağlık çalışanı tarafından bilgilendirilmediğini belirtti. Bebeğin sadece anne sütü ile beslenme süresi sorusunu %21'4'ü yanıtızsız bıraktı ve sadece %57,1'i 6 ay verilmelidir yanıtını verdi. Bebeğe D vitamini verilme süresi sorusunu da %54'ü yanıtızsız bıraktı. Çalışmaya katılan annelerin büyük çoğunluğunun bebeklerini emzirdiği, fakat sadece anne sütü alan bebeklerin istenen seviyede olmadığı görüldü. Tek başına 6 ay anne sütü kullanımı ve D vitaminin bir yıl süre ile verilmesi bilincinin henüz beklenen seviyeye ulaşmadığı görüldü. Annelerin çoğunluğunun sağlık çalışanından bilgi almadığı da göz önüne alınırsa sadece anne sütü ile beslenme ve bir yıl boyunca D vitamini kullanılması gerekliliği konularında bilgilendirmelerin yapılması özellikle aile hekimliklerince planlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Anne Sütü, D Vitamini, Bilgi düzeyi

**EVALUATION of BREASTFEEDING KNOWLEDGE LEVEL of MOTHERS WITH a
BABIES BETWEEN 0-3 MONTHS**

ABSTRACT

Breast milk is a vital food for babies' healthy growth, development and balanced nutrition. According to the data obtained from the studies, breastfeeding is common in our country. However, although it is widespread, the lack of positive effects of breastfeeding on the health of children suggests that families make misapplication when feeding their babies with breast milk. For this reason, it is aimed to determine the errors, correct the errors and shape the trainings given to the mothers by evaluating the nutritional knowledge levels of colostrum and breast milk of mothers with 0-3 months babies. In this cross-sectional study, mothers who were admitted to the Neonatal Polyclinic of Düzce University Hospital between January 2018 and April 2018 were planned to take. Ethics committee approval was received for this study. Demographic information, obstetric history of the mothers and questions about the time of onset of breastfeeding were recorded. The study was conducted with the participation of 924 mothers who applied to the neonatal outpatient clinic for various reasons, who had a baby between 0-3 months and were willing to participate in the study. According to the ages of the mothers included in the study, 9.5% were under 20 years old, 31% were between 20-24 years old, 23.8% were between 25-29 years old, 19% were between 30-34 years old and 16% were 35 years of age and over. The was 98% of the mothers breastfed their babies, 53% stated that only breast milk, and 45% stated that they gave breast milk and formula. The 14.2% of the study group stated that there was no information source about breast milk, and 52.4% stated that they were not informed by health workers. Only 21.4% of the baby's breastfeeding period left unanswered

and only 57.1% responded that 6 months should be given. The 54% did not answer the question of vitamin D duration of use. The majority of the mothers were breastfeeding their babies, but infants who received only breast milk were not at the desired level. It was observed that the awareness of using breast milk for 6 months alone and giving vitamin D for one year has not reached the expected level yet. Considering that the majority of mothers do not receive information from the health care provider, it should be planned of by family physicians to that the awareness of using breast milk for 6 months alone and giving vitamin D for one year told to mothers.

Key words: Breast Milk, Vitamin D, Knowledge level

GİRİŞ

Anne sütü; bebeğin büyümesi, gelişmesi ve zekâ gelişimi için gerekli olan tüm besin öğelerini içeren, biyoyararlanımı yüksek, sindirimi kolay doğal bir besindir. Anne sütünün ve emzirmenin hem anne hem bebek için sağlık, beslenme, bağışıklık, gelişimsel, sosyal ve ekonomik yönden pek çok yararı bulunmaktadır (1). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) bebeklerin düzenli kilo almalarında problem olmadığında, ilk altı ay süresince sadece anne sütü ile beslemenin yeterli olduğunu bildirmektedir. Amerikan Pediatri Akademisi de ek gıda ile birlikte emzirmenin 12 aya kadar, bebek istediği taktirde güven duygusunun gelişmesi ve erken çocukluk döneminde enfeksiyonlara daha dirençli olmasını sağlamak açısından da 12 aydan sonra 2,5 yaşına kadar emzirmenin devam ettirilmesini önermektedir (2).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun (UNICEF) ve DSÖ'nün yayınladığı "Innocenti Bildirgesi"nde; doğumu izleyen ilk yarım saat içinde emzirmeye başlanması, bebek

her istediğinde emzirmenin teşvik edilmesi, emzirilen bebeklere yalancı meme veya emzik türünden herhangi bir şey verilmemesi, yaşamın ilk 4-6 ayına kadar sadece anne sütü verilmesi ve bu dönemi izleyen diğer evrelerde de yeterli ek gıda desteği ile anne sütüne devam edilmesi önerilmektedir (3,4).

Anne sütü ve emzirmenin özendirilmesi, korunması ve desteklenmesi, sağlıklı beslenmeye atılan ilk adımdır. Dünyanın birçok bölgesinde toplumsal, ekonomik ve kültürel nedenlerle anne sütü ile besleme uygulamaları azalmakta ve emzirme süresi de gittikçe kısalmaktadır (5). Ünsal ve ark.'larının 5003 anne üzerinde yaptığı çalışmayla elde edilen verilere göre ülkemizde de anne sütü ile beslenme yaygındır. Ancak, yaygın olmasına rağmen, emzirmenin çocuk sağlığına olumlu etkilerinin görülmemesi, ailelerin bebeklerini anne sütü ile beslerken hatalı uygulamalarda bulduklarını düşündürmektedir (5).

Bu çalışmada ise 0-3 ay bebek sahibi annelerin anne sütü ile beslenme bilgi düzeyleri değerlendirilerek yanlışların saptanması, hataların düzeltilmesi ve annelere verilen eğitimlerin şekillendirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM ve GEREÇLER

Bu kesitsel tipteki çalışmada, Ocak 2018-Nisan 2018 tarihleri arasında Düzce Üniversitesi Hastanesi Yenidoğan Polikliniğine başvuran annelerin alınması planlandı. Çalışma için etik kurul onayı alındı. Annelerin, demografik bilgileri, obstetrik öyküleri ve emzirmeye başlama zamanları ile ilgili sorular kaydedildi.

Araştırma ilgili tarihlerde hastanenin yenidoğan polikliniğine çeşitli nedenlerle başvuran, 0-3 ay arası bebeği olan, araştırmaya katılmaya istekli 924 annenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir,

annelerden bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Araştırmaya katılımında gönüllü olma esasına dikkat edilmiş ve veri toplama formu araştırmaya katılan anneler tarafından doldurulmuştur.

Çalışmaya katılan annelerin demografik ve sosyokültürel özelliklerinin dağılımına bakıldığında %31,1'inin 20-24 yaş aralığında olduğu, %47,6'sının ilkokul veya ortaokul mezunu olduğu, %85,7'sinin ev hanımı olduğu, %54,8'inin sosyoekonomik durumunun orta seviyede olduğu, %71,4'ünün çekirdek aileye sahip olduğu, %76,2'sinin apartman dairesinde yaşadığı saptandı (Tablo 1).

Tablo 1. Annelerin demografik ve sosyokültürel özellikleri

Yaş	<20 yaş	88	9,5
	20-24 yaş	286	31,0
	25-29 yaş	220	23,8
	30-34 yaş	176	19,0
	>35 yaş	154	16,7
Annenin Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	0	0,0
	Okuryazar	0	0,0
	İlkokul/Ortaokul	440	47,6
	Lise ve Dengi okul	330	35,7
	Üniversite ve Üstü	154	16,7
Annenin Çalışma Durumu	Ev Hanımı	792	85,7
	Çalışıyor	132	14,3
Sosyoekonomik Durum	Kötü	44	4,8
	Orta	506	54,8
	İyi	374	40,5
Aile Tipi	Çekirdek Aile	660	71,4
	Geniş Aile	264	28,6
Konut Tipi	Gecekondu	220	23,8
	Apartment dairesi	704	76,2

İstatistiksel Analiz

İstatistiksel analizler için SPSS 13.0 (Statistical Package for Social Sciences for Windows) paket programı kullanıldı. Çalışmada yer alan değişkenlerin özellikleri doğrultusunda tanımlayıcı istatistikler ve frekans dağılımları hesaplandı. Kategorik nitelikteki değişkenlerin karşılaştırılmasında Pearson ki-kare ve Fisher'in kesin ki-kare testleri kullanılmıştır.

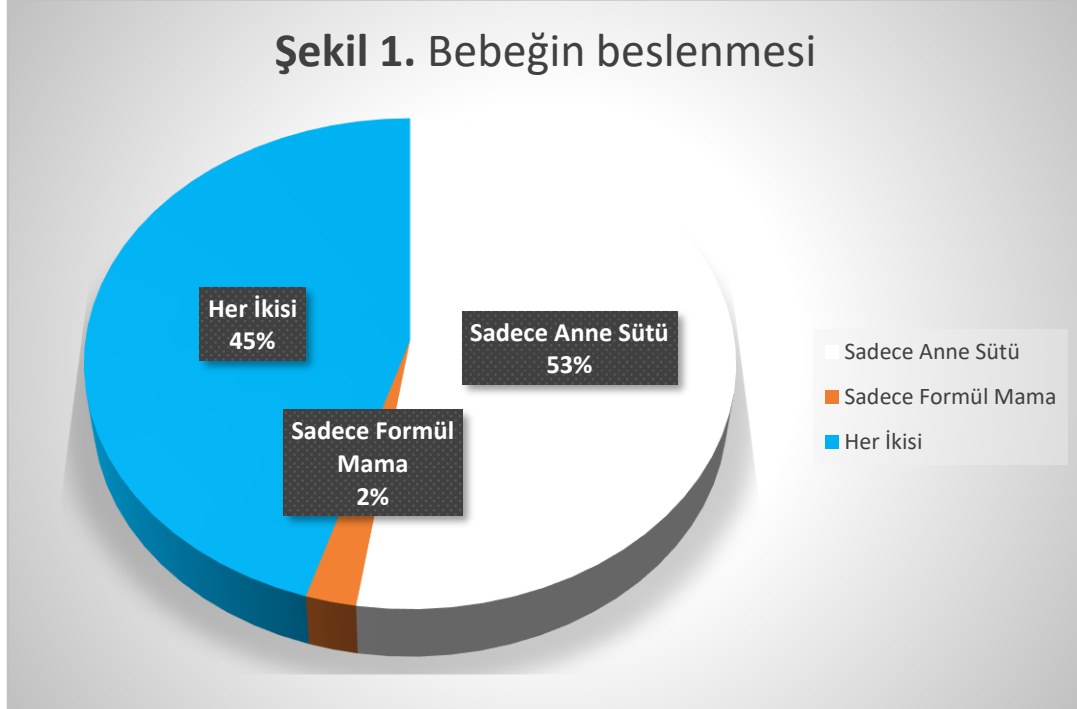
BULGULAR

Araştırmaya katılan annelerin prenatal, natal, postnatal ve çocukların demografik özelliklerine bakıldığında %54,8'inin erkek bebeğe sahip olduğu, %64,3'ünün sezeryan ile doğum yaptığı, %54,8'inin 38. gestasyonel haftadan sonra doğduğu, %76,2'sinin 2500-4000 gram arasında olduğu, %90,5'inde preeklampsi görülmediği, %95,2'sinde gestasyonel diyabet olmadığı, %90,5'inin istenen bebek ve cinsiyet olduğu, %73,8'inin gebelikte problem yaşamadığı ve %92,9'unun gebelikte izlem yaptırdığı belirlendi (Tablo 2).

Tablo 2. Annelerin prenatal, natal, postnatal ve çocukların demografik özellikleri

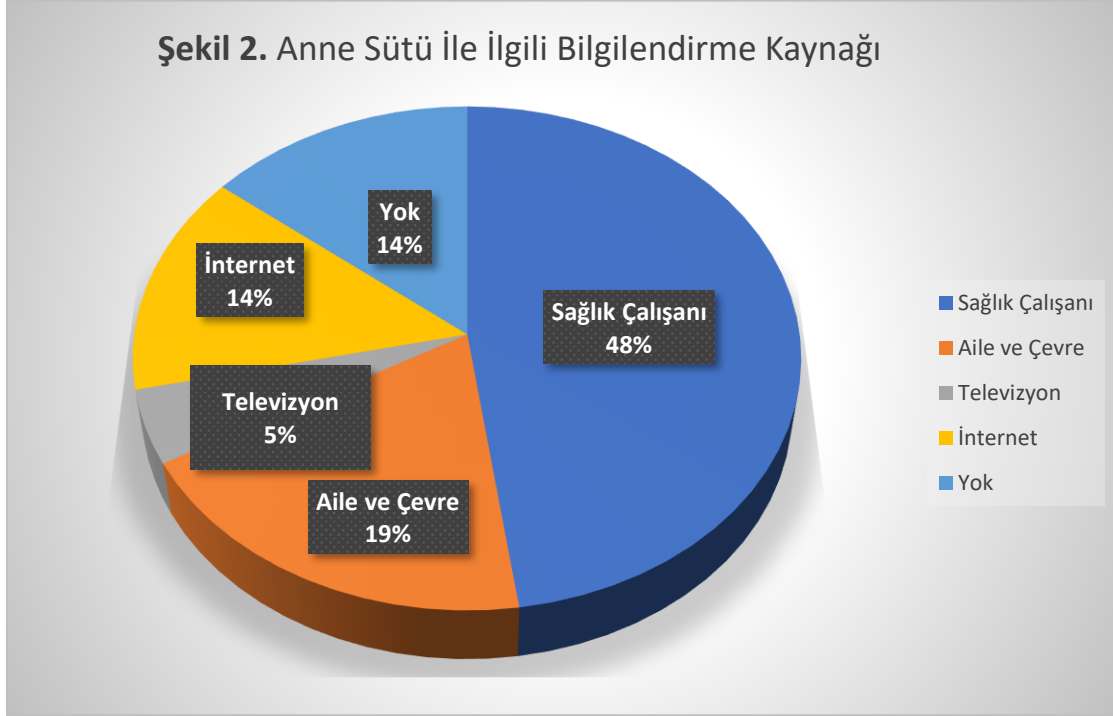
		Sayı	%
Bebek'in Cinsiyeti	Kız	418	45,2
	Erkek	506	54,8
Bebek'in Doğum Şekli	Normal doğum	330	35,7
	Sezeryan	594	64,3
Bebek'in Doğum Haftası	<34 Hafta	110	11,9
	34-36 Hafta	44	4,8
	36-38 Hafta	264	28,6
	>38 Hafta	506	54,8
Bebek'in Doğum Kilosu	<2500 gram	220	23,8
	2500-4000 gram	704	76,2
	>4000 gram	0	0,0

Bebğin Yaşı	<7 gün	264	28,6
	7 gün-1 ay	330	35,7
	1-2 ay	176	19,0
	2-3 ay	154	16,7
Preeklampsi Varlığı	Yok	836	90,5
	Var	88	9,5
Gestasyonel Diyabet Varlığı	Yok	880	95,2
	Var	44	4,8
İstenen Bebek Olma Durumu	Evet	836	90,5
	Hayır	88	9,5
İstenen Cinsiyet Olma Durumu	Evet	836	90,5
	Hayır	88	9,5
Gebelikte Problem Olma Durumu	Evet	242	26,2
	Hayır	682	73,8
Gebelikte İzlem Yapıldı mı?	Evet	858	92,9
	Hayır	44	4,8

Katılımcıların %53'ü bebeğe sadece anne sütü verdiğini, %2'si sadece formül mama verdiğini ve %45'i her ikisini verdiğini belirtti (Şekil 1).

Şekil 2. Anne Sütü ile İlgili Bilgilendirme Kaynağı

Anne sütü ile bilgilendirme kaynağına bakıldığında %48'inin sağlık çalışanından, %19'unun aile ve çevreden, %14'ünün internetten, %5'inin TV'den bilgi aldığı gözlenirken %14'ünün anne sütü ile ilgili bilgi kaynağının olmadığı ve bilgi edinmediği görüldü (Şekil 2).

Tablo 3. Anne Sütü ile ilgili annelere yöneltilen sorulara verilen yanıtlar

		Sayı	Yüzde
Bebeğinizi emziriyor musunuz?	Evet	902	97,6
	Hayır	22	2,4
Bebeğinizi ne sıklıkla emziriyorsunuz?	1 saatte bir	858	92,9
	2 saatte bir	66	7,1
	3 saatte bir	0	0,0
	4 saatte bir	0	0,0
	Her ağladığında	0	0,0
Bebeğinizi doğduktan ne kadar süre sonra emzirdiniz?	0-30 dakika	902	97,6
	31-59 dakika	22	2,4
	6-119 dakika	0	0,0

	>120 dakika	0	0,0
Bebeğinize ilk sarı sütü verdiniz mi?	Evet	814	88,1
	Hayır	110	11,9
Bebeğinizi ne kadar süre emzirmeyi düşünüyorsunuz?	6 ay	99	10,7
	1 yıl	110	11,9
	2 yıl	220	23,8
	Alabildiği kadar	495	53,6
Bebeğe sadece anne sütü verme süresi?	4 ay	22	2,4
	6 ay	528	57,1
	1 yıl	176	19,0
	Yanıtsız	198	21,4
Bebeğe D vitamini verme süresi?	4 ay	0	0,0
	6 ay	121	13,1
	1 yıl	297	32,1
	Yanıtsız	506	54,8

Anne sütü ile beslenme durumu ve bununla ilgili yöneltilen sorulara bakıldığında, annelerin %97,6'sı bebeklerini emzirdiğini, %92,9 bir saatte bir beslediğini, %97,6'sı doğduktan sonra yarım saat içinde emzirdiğini, %88,1'i ilk sarı sütü (kolostrum) verdiğini, %53,6'sı alabildiği kadar emzirmeyi düşündüğünü söyledi. Sadece anne sütü ile beslenme süresinin ne kadar olduğu katılımcılara sorulduğunda %57,1'i altı ay yanıtını verirken, %21,4'ü yanıtsız bıraktı. Bebeğe D vitamini verilme süresi sorulduğunda %32,1'i bir yıl yanıtını verirken, %54,8'i yanıtsız bıraktı (Tablo 3).

Tablo 4. Katılımcıların Anne Sütü ile ilgili sorulara verdiği yanıtlarla Eğitim Durumunun ilişkisi

		Eğitim Durumu				p
		İlkokul/Ortaokul (n=440)		Lise ve Üstü (n=484)		
		Sayı	%	Sayı	%	
Sadece Anne Sütü ile Besleyenler	Evet	286	65	198	40,9	0.027
	Hayır	154	35	286	59,1	
İlk Sarı Sütü Verme	Evet	396	90	418	86,4	0.607
	Hayır	44	10	66	13,6	
Sadece Anne Sütünü 6 ay verilme süresi	Doğru yanıt	308	70	220	45,5	0.023
	Yanlış Yanıt	132	30	264	54,5	
D vitamini verilme süresi	Doğru yanıt	198	45	99	20,5	0.016
	Yanlış Yanıt	242	55	385	79,5	

Tablo 5. Katılımcıların Anne Sütü ile ilgili sorulara verdiği yanıtlarla Doğum Şeklinin ilişkisi

		Doğum Şekli				p
		Sezeryan (n=594)		Normal Doğum (n=330)		
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Sadece Anne Sütü ile Besleyenler	Evet	308	51,9	176	53,3	0.269
	Hayır	286	48,1	154	46,7	
İlk Sarı Sütü Verme	Evet	506	85,2	308	93,3	0.269
	Hayır	88	14,8	22	6,7	
Sadece Anne Sütünü 6 ay verilme süresi	Doğru yanıt	385	64,8	143	43,3	0.057
	Yanlış Yanıt	209	35,2	187	56,7	
D vitamini verilme süresi	Doğru yanıt	242	40,7	55	16,7	0.024

Yanlış
Yanıt 352 59,3 275 83,3

Tablo 6. Katılımcıların Anne Sütü ile ilgili sorulara verdiği yanıtlarla Anne Sütü ile ilgili Bilgilendirme Kaynağı ilişkisi

		Anne Sütü ile ilgili Bilgilendirme Kaynağı										p
		Sağlık Çalışanı (n=440)		Aile ve Çevre (n=176)		TV (n=44)		İnternet (n=132)		Yok (n=132)		
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Sadece Anne Sütü ile Besleyenler	Evet	264	60	22	12,5	44	100	66	50	88	66,7	0.003
	Hayır	176	40	154	87,5	0	0	66	50	44	33,3	
İlk Sarı Sütü Verme	Evet	418	95	132	75	44	100	132	100	88	66,7	0.018
	Hayır	22	5	44	25	0	0	0	0	44	33,3	
Sadece Anne Sütünü 6 ay verilme süresi	Doğru yanıt	286	65	88	50	22	50	66	50	66	50,0	0.750
	Yanlış Yanıt	154	35	88	50	22	50	66	50	66	50,0	
D vitamini verilme süresi	Doğru yanıt	66	15	88	50	22	50	44	33,3	77	58,3	0.017
	Yanlış Yanıt	374	85	88	50	22	50	88	66,7	55	41,7	

Tablo 7. Katılımcıların Anne Sütü ile ilgili sorulara verdiği yanıtlarla Bebeğin doğum haftası ilişkisi

		Bebeğin doğum haftası						p
		<34 hafta (n=110)		34-38 hafta (n=108)		>38 hafta (n=506)		
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Sadece Anne Sütü ile Besleyenler	Evet	44	40	132	42,9	308	60,9	0.227
	Hayır	66	60	176	57,1	198	39,1	
İlk Sarı Sütü Verme	Evet	88	80	286	92,9	440	87,0	0.525
	Hayır	22	20	22	7,1	66	13,0	
Sadece Anne Sütünü 6 ay verilme süresi	Doğru yanıt	55	50	176	57,1	297	58,7	0.881
	Yanlış Yanıt	55	50	132	42,9	209	41,3	
D vitamini verilme süresi	Doğru yanıt	66	60	99	32,1	132	26,1	0.115

Yanlış							
Yanıt	44	40	209	67,9	374	73,9	

Araştırmaya katılan annelerin bebeklerine sadece anne sütü ile besleme, ilk sarı sütü verme, sadece anne sütü ve D vitamini verilme süresini doğru yanıtlayanlar ile annelerin eğitim durumu, doğum şekli, anne sütü ile ilgili bilgilendirme kaynağı ve doğum haftası ilişkisine bakıldı. Eğitim düzeyi karşılaştırıldığında ilkokul veya ortaokul mezunlarının ‘sadece anne sütü ile besleme, sadece 6 ay anne sütü verme süresi ve D vitamini verme süresi’ sorularına verdiği yanıtlar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu bulundu ($p<0.05$, Tablo 4). Doğum şekli ile sorulara verilen yanıtlar karşılaştırıldığında ‘D vitamini verilme süresi’ sorusuna verilen doğru yanıtta bakıldığında sezeryan ile doğum yapanların oranları anlamlı derecede fazla bulundu ($p=0.024$), ancak ‘sadece anne sütü ile besleme, ilk sarı sütü verme ve sadece 6 ay anne sütü verme süresi’ soruları yönünden anlamlı farklılık saptanmadı ($p>0.05$, Tablo 5). Anne sütü bilgilendirme kaynağı ile karşılaştırıldığında ‘sadece anne sütü verme, ilk sarı sütü verme ve D vitamini verme süresi’ soruları açısından oranların anlamlı düzeyde farklı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$, Tablo 6). Doğum haftası karşılaştırıldığında ise anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$, Tablo 7).

TARTIŞMA

Anne sütü ve emzirmenin özendirilmesi, korunması ve desteklenmesi, sağlıklı beslenmeye atılan ilk adımdır. Günümüzde dünyanın birçok bölgesinde toplumsal, ekonomik ve kültürel bazı nedenlerle anne sütü ile besleme uygulamaları azalmakta ve emzirme süresi gittikçe kısalmaktadır (7). Anne sütünün birçok yararı bulunmakla birlikte, yapılan araştırmalara göre

anne sütü ile beslenen canlıların erken yürüdükleri, çevreye uyumlu oldukları, daha insancıl, olumlu davranışlar gösterdikleri ve zekâ düzeylerinin, mamayla beslenenlerden daha yüksek olduğu bildirilmiştir (8). Bununla birlikte anne sütünün, çocukta entelektüel beceriyi artırdığını, somatik ve psiiik gelişmeyi desteklediğini, bebekleri başta enfeksiyon hastalıkları olmak üzere bir ok hastalıktan koruyarak mortalite ve morbidite oranlarını azalttığı bilinmektedir (9).

Anne sütünün, annenin sağlığına, aile ve ülke ekonomisine kazançları bilinmesine karşın, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerine göre, bebekler anne sütünden arzu edilen düzeyde yararlanamamaktadır (10). Başarılı bir emzirmenin başlatılabilmesi ve sürdürülebilmesi için, annelerin doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrasında sadece aileleri ve toplum tarafından değil, sağlık bakım sistemi tarafından da etkin bir şekilde desteklenmesi ve bilgilendirilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalar ülkemizde doğumdan sonraki ilk aylarda hemen her bebeğin anne sütü ile beslendiğini, emzirme oranının aylar ilerledikçe giderek azaldığını ve bu nedenle de ek gıdalara erken başlandığını göstermektedir (8).

Emzirme Türkiye’de oldukça yaygındır, temel özelliklere göre çok küçük farklılıklar gösterse de tüm çocukların yüzde 96’sı bir süre emzirilmiştir (10). Bu çalışmada katılımcıların %97,6’sı bebeklerini emzirdiğini belirtti.

Emzirmeye erken başlanması hem anne hem de bebek için yararlıdır. Emzirmek anne rahminin doğumdan sonra kasılmasını sağlayan oksitosin hormonunun yapımını uyararak rahmin kısa sürede normal ölçüsüne ve fonksiyonuna ulaşmasını sağlar. Kolostrum denilen ilk anne sütü çok yoğun şekilde antikor içerdiği için yenidoğanı enfeksiyonlardan korur. TNSA-2013’ten elde edilen bilgi, çocukların yüzde 50’sinin doğumdan sonraki ilk bir saat içinde emzirilmeye

başlandığını göstermektedir (10). Bizim çalışmamızda ise annelerin %100'ü ilk bir saat içinde emzirmeye başladığını belirtmişlerdir.

TNSA-2013 sonuçları bebeklerin yüzde 58'inin yaşamın ilk iki ayında sadece anne sütü ile beslendiğini göstermektedir. Bu yüzde çocuğun yaşıyla birlikte hızla azalmakta, 4-5 aylık bebeklerde yüzde 10'a kadar gerilemektedir (10). Bağ ve ark.'larının yaptığı çalışmada yenidoğan döneminde emzirmeye başlama oranı yüksek olmasına karşın, ilk 6 ayda sadece anne sütü ile besleme oranının oldukça düşük olduğu bildirilmiştir (11). Bizim çalışmamızda annelerin %53'ü bebeklerini sadece anne sütü ile beslediklerini ifade ettiler. Ayrıca istatistiksel olarak eğitim seviyesi ilkokul veya ortaokul olanların sadece anne sütü verme oranı anlamlı olarak farklı bulunmuştur.

UNICEF ve DSÖ tavsiyelerine göre çocuklar yaşamlarının ilk 6 ayında sadece anne sütü ile beslenmeli (10). Bizim çalışmamızda annelere bebekleri sadece anne sütü ile besleme süresi sorulduğunda %57,1'i doğru yanıtı vermiştir. Ayrıca istatistiksel olarak eğitim seviyesi ilkokul veya ortaokul olanların soruya doğru yanıt verme oranı anlamlı olarak farklı bulunmuştur.

D vitamini vücudun çatısını oluşturan kemiklerin en büyük yardımcısı olan bir vitamindir. Ülkemizde uzun yıllardır D vitamini yetersizliği ve nutrisyonel raşitizm önemli bir sorundur. Yakın zamanda yayımlanan uzlaş çalışmasında, ülkemizde tüm bebeklere beslenme biçimlerine bakılmaksızın doğumdan itibaren en az bir yıl süreyle, tercihen üç yaş bitene kadar günde 400 IU d vitamini verilmesi önerilmiştir (12). Bu nedenle bebeklere yenidoğan döneminde D vitamini başlanması ve bu bilinç önemlidir, bizim çalışmamızda D vitamini verilme süresini annelerin %32,1'i doğru yanıtlarken, %54,8'i yanıtı bırakmıştı. Can ve

ark.'larının 100 anne üzerinde yapmış olduğu çalışmaya göre D vitamini ortalama verilme süresi $9\pm 2,5$ ay olarak tespit edilmiştir (12).

Çalışma katılan annelerin büyük çoğunluğunun bebeklerini emzirdiği, fakat sadece anne sütü ile emzirenlerin istenen seviyede olmadığı görüldü. Tek başına 6 ay anne sütü kullanımı ve D vitaminin bir yıl süre ile verilmesi bilincinin henüz beklenen seviyeye ulaşmadığı görüldü. Annelerin çoğunluğunun sağlık çalışanından bilgi almadığı da göz önüne alınırsa sadece anne sütü ve D vitamini konularında bilgilendirmelerin yapılması özellikle aile hekimliklerince planlanmalıdır.

Sonuç olarak;

- 1) Anne sütü ve emzirmenin önemi ile ilgili olarak doğumdan sonra hastanede ve sonrasında aile hekimliklerince planlanması
- 2) Sağlık bakım profesyonellerine anne sütü ve emzirmenin önemi ile ilgili hizmet içi eğitim programlarının uygulanması
- 3) Eğitim kapsamına yalnızca annelerin değil, eşlerin ve aile büyüklerinin de dahil edilmesi
- 4) Doğum öncesi ve sonrası dönemde annelere bebek beslenmesi, anne sütü, ek gıda ve emzirmenin 24 aya kadar sürdürülmesi ile ilgili eğitimler yapılması
- 5) İlk 6 ay boyunca sadece Anne Sütünün verilmesinin vurgulanması
- 6) Bir yaşına kadar düzenli olarak D vitamini kullanımının vurgulanması
- 7) Annelerin bebek beslenmesi, anne sütü, ek gıda ve emzirme konularında soru sormaları yönünden cesaretlendirilmesi
- 8) Eğitim uygulamaları sırasında basılı-yazılı materyallerden yararlanılması

- 9) Anne sütü ve emzirmenin önemi ile ilgili olarak televizyon ve radyo programlarının yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Baysal A (Editör). Beslenme. Dokuzuncu Baskı, Ankara: Hatipoğlu Yayınevi, 2002: 60-155.
2. Amerikan Pediatri Akademisi, Emzirme ve Anne sütünün kullanılması. [Erişim Tarihi: 14 Haziran 2019]. Erişim Adresi: <https://pediatrics.aappublications.org/content/129/3/e827.full#content-block>
3. Taşcı, K.D., Turan, T., (2006). Doğum yapan annelerin emzirme tutumunun değerlendirilmesi. Hemşirelik Forumu. Eylül Ekim Kasım Aralık 2006, 52-56.
4. Tunçel, E.K., Dündar, C., Canbaz, S., Peşken, Y., (2006). Bir niversite hastanesine başvuran 0-24 aylık çocukların anne sütü ile beslenme durumlarının saptanması. C.. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 10(1), 1-6.
5. nsal H, Atlıhan F, zkan H, Targan ř, Hassoy H. Toplumda anne sütü verme eğilimi ve buna etki eden faktörler. ocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2005; 48: 226-233
6. Uslu S, Can E, zdemir H, Bülbül A. Bir Yenidoğan nitesinde Annelerin Anne Sütü ile Beslenme Bilgi Düzeyleri. ocuk Dergisi 10(2):82-85, 2010

7. Bektaş, B., (1998). İlk sekiz haftada annelerin emzirme başarısını etkileyen etmenlerin incelenmesi Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı.
8. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. Emzirmenin korunması, özendirilmesi, desteklenmesi ile demir yetersizliği anemisinin önlenmesi ve kontrolü, Ankara. [Erişim Tarihi: 15 Haziran 2019]. Erişim Adresi: <http://cocukergen.thsk.saglik.gov.tr/>
9. Demirel, F., Üner, A., Kırımı, E., (2001). Van ili kırsalındaki annelerin çocuk beslenmesindeki alışkanlıkları ve uygulamaları. Van Tıp Dergisi. 8(1), 18-22.
10. Türkyılmaz AS, Adalı T, Seçkiner PÇ. Beslenme Durumu ve Çocuk Sağlığı. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013.
11. Bağ, Ö., Yaprak, I., Halıcıoğlu, O., Parlak, Ö., Harputluoğlu, N., Astarıcıoğlu, G. Annelerin anne sütü hakkındaki bilgi düzeyi ve emzirmeyi etkileyen psikososyal faktörler. İzmir Tepecik Hastanesi Dergisi. 2006;16(2):63-70.
12. Can E, Meral C, Süleymanoğlu S, Aydınöz S, Karademir F, Özkaya H ve ark. Bir Eğitim Hastanesine Başvuran Annelerde Anne Sütü ve D Vitamini Bilincinin Değerlendirilmesi. Çocuk Dergisi 2000;8(1):37-9.